

CSEREAKCIÓ

Porzott a tarló (vagy rét? nem tudom),
nyár volt, de még korán az aratáshoz,
a lényeg az, hogy megígérte, áthoz
egy ürge gázpalackostól, azon-

ban nem hozott át, ott álltam gyalog,
a bajszos még egy rohadt tragacsot
sem (kiskocsit pláne!) – hogy nem tudott,
vagy nem akart – fő az, hogy nem adott;

csak ordított utánam: ne ütődjön,
vigyázzak; nem néztem vissza, a földön
barázdát húzva vonszoltam a gázt ott,

az anyját szidtam; nem tudom, mi nő
a (?)tarlón, de rajtam nem volt cipő.
Nem vigasztalt, hogy mindvégig magázott.

Csengery Kristóf

HARMINCKETTŐ, NEGYVENNÉGY

Fogad jól bírja:
kevés a híja
harminckettőnek. Ezt
a negyvennégyen
túljutva, szégyen
nélkül mondod. Kikezsd
a romlás mindent:
mi kint s mi itt bent
szolgál. És rajtaveszt

az ellenálló.
Örülj tehát jó
fogadnak. A jövő
idő is ott van
inkognitóban
a szó mélyén. Elő
kell hívni: éljen
– s fog élni. Tétlen
ne várd, de (s ez a fő)

ne rágódj rajta.
 A rágós fajta
 úgyis inkább a múlt:
 azt megemészd. Ne
 maradjon része,
 amely nem hasznosult
 a mában. Őröld,
 s ha kell, *előlről*-t
 vezényelj a lazult

soroknak. Egyszer
 végleg lefekszel,
 elhullajtod fogad.
 Habár nem kérted,
 kocsi jön érted,
 s a döcögő fogat
 visz a határba,
 ahol kitátja
 száját és befogad

a föld. De most még
 messze a rossz vég:
 fogad fehér, kemény.
 Nevetsz, s míg színlelsz,
 rímeket ízelez:
 remény és vetemény.
 S a napba nézve
 nem veszed észre,
 hogyan halványul a fény.

INVERZIÓ

*„Csak az olvassa versemet,
 ki ismer engem és szeretet.“*

Csak az ismerjen, az szeressen,
 aki olvassa versemet.
 Szíve mélyén csak az keressen,
 aki már régen keresett
 szava mélyén, s most megtalálta
 az én szavamban az övét.
 Örüljön, hogy nem tévedett:
 őt

is én mondom ki, nincs határa,
 az én s az ő itt békén ellehet.
 S a kettőt
 többé ne is válassza szét.

Kőbányai János

ÁMOS JELENÉSEI

Ámos Imre utolsó, szinte saját halálát dokumentáló rajza keresztre feszített Jézust ábrázol.¹ Nem a „megszokott” – a görögkeleti vagy a katolikus – ikonográfia Jézusát, hanem a zsidó prófétát, aki megértette és megszenvedte korát, s aki – ha megelevenedne a kép – az a Jesája is lehetne, akit Ámos XX. századi próféta(kor)társa, Radnóti Miklós ismert: „mert méltó átkot itt úgysen mondhatna más, – / a rettentő szavak tudósa, Ésaías”.²

Hogyan értelmezzük a gesztust, a már más világból küldött üzenetet? A művész egész *œuvre*-jét – a modern magyar művészet történetében páratlanul – a zsidó létezésből és hagyományból építette föl. (Csak Pap Károly kivétel – aki egyébként szintén az utolsó, csak töredékben fennmaradt regényét s nem egy paraboláját szintén a názáreti prófétáról írta.)³ Mi vezette a már önkívületben, a már nem e világon élő művész kezét? A környezet akkulturációs hatása, az európai ikonosztáz mint nyelv átvétele a földi élet utolsó perceiben? Az asszimilációs nagy ugrás, mint a sorsával oly rokon Radnóti Miklósnál és neokatolikus nemzedékénél, akik a holokauszt növekvő árnyéka elől a még elkeseredettebb asszimilációs föloldódás vágyával: a kereszténység anyaölebe⁴ való (meg)téréssel kerestek menedéket? Hogyan kerül Jézusnak, a kereszténység hősének alakja az ő zsidó univerzuma horizontjára – nagyon is zsidó halála küszöbén? Mint kifejezőeszköz, mint hasonlat, mint egy történet (aggada) végének összecsengése a saját története (küldetése) végével, amelyet szavakban is zsidó hagyományokba ágyazottan, „imasállal”, „kaviccsal” képzelt el. „Nem kerül imasál fáradt testem alá / Pap sem szól fölöttem dicsérő szavakat / Nem raktam fészket magas sudarakra / Fáradt madarakkal / Emlékkaviccsok sem fedik síromat.”⁵

A világ vagy az európai civilizáció kollektív tudata csak a holokauszt kábulatából felriadva és annak az ember természetét felfedő sokkja után kezdte felfedezni, s csak most, a második millennium táján tudatosítani a diskurzusában, hogy a történelmi Jézus története: zsidó narratíva is. (A felfedezés – „feltámadás” indokaira és szellemi forrásvidékére Heller Ágnes kismonográfiája mutatott rá.)⁶ A próféták tudata és élete azonban nem a tudósok avagy a filozófusok reflektív, az objektíválódott élet szerkezetét *utólag* kutató, elemző és rendszerbe állító tevékenységéből, nem a könyvtárak nyugalmából, nem is korszakok cezúrával elválasztott (elidegenített) távolságából származik, hanem a *látás*ból (a próféta szó archaikus alakja a *roe*, ebből a héber gyökből ered) és a vele párhuzamos tapasztalatból, amely oly kivételesen egyidejű a látásra kiválasztottak életében.